

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مدیریت تحصیلات تکمیلی
دانشکده هنر و معماری
گروه معماری

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته مطالعات معماری ایران

بررسی و تحلیل ویژگی های معماری بناهای ساخته شده توسط اروپاییان در سیستان

اساتید راهنما:

آقای دکتر ابوالفضل حیدری
خانم دکتر زهره اوپسی کیخا

اساتید مشاور:

آقای دکتر جمشید داوطلب
آقای دکتر فرامرز حسن پور

تهیه و تدوین:

مریم فتحی

شهریور ۱۴۰۲

چکیده

سده نوزدهم میلادی که قرین با روزگار قاجار و عهد ناصری است جولانگاه کشورهای استعمارگر به ویژه روسیه و انگلیس است. نتیجه کشمکش و رویارویی بازیگران بزرگ این استعمار، جدا شدن بخش های بزرگی از ایران خاوری بود. سیستان نیز از این قاعده مستثنی نماند، انگلیسی ها نیز همسو با سیاست ایجاد کشورهای میان راهی و حفاظت از هندوستان، علی رغم پافشاری های ناصرالدین شاه، سیستان را به دو بخش سیستان اصلی و سیستان بیرونی تقسیم کردند. بد نبال این تقسیمات و با هدف تضعیف روس ها در سیستان و دور نگهداشتن آن ها از هندوستان، اقدام به تاسیس اداراتی مانند کنسولگری، بانک، درمانگاه، راه آهن، پست و تلگراف را نمودند.

آنگونه که در منابعی چون سفرنامه و اسناد رسمی آمده است روس ها پیش از انگلیسی ها در سیستان حضور یافته و اقدام به تاسیس کنسولگری خود نموده بودند. با این حال انگلیس با صرف هزینه های هنگفت و نفوذ در دربار قاجار خیلی زود زمام امور را در سیستان به دست گرفتند. از طرفی روسها با رخنه و ارتباط سیاسی که با بلژیکی ها برای تصمیمات و امورات گمرک بدست ایشان بود نظارت و دخالت کامل داشتند. اگرچه آزادی و استقلال شروط لازمه یک کشور است، اما در دوران کوتاهی از حضور استعمارگران شاهد رشد چندین برابری معاملات تجاری و افزایش تعداد تجار هستیم که به سیستان می آمدند، افزون بر این ها به علت تاسیس یک شبکه نظامی جاسوسی، هم در سیستان و هم مسیر کاروان ها توسط انگلیس، امنیت کاروان ها را حفظ کرده که خود باعث علاقه بیشتر تجار به سیستان گردید.

هدف این پژوهش این است که با ترکیبی از روش های تحقیق توصیفی-تحلیلی و تفسیری-تاریخی به همراه پژوهش شواهد موجود، گردآوری اسناد در موضوع بناهای تاسیس شده توسط اروپاییان و همچنین مطالعات میدانی به صورت حضور در محل و مشاهده مستقیم، به بررسی و تحلیل ویژگی های آن ها پرداخته شود. واژگان کلیدی: معماری بومی سیستان، گمرک سیستان، بانک ایران-انگلیس، کنسولگری انگلیس.

Abstract

The 19th century, which is similar to the Qajar era and the Nasrid era, is the birthplace of colonial countries, especially Russia and England. The result of the conflict and confrontation between the major actors of this colonialism was the secession of large parts of eastern Iran. Sistan was not an exception to this rule, the British, in line with the policy of creating intermediate countries and protecting India, despite Naseruddin Shah's insistence, divided Sistan into two parts, the main Sistan and the outer Sistan. After these divisions and with the aim of weakening the Russians in Sistan and keeping them away from India, they established offices such as a consulate, bank, clinic, railway, post, and telegraph.

As stated in sources such as travelogues and official documents, the Russians had arrived in Sistan before the British and established their consulate. However, the British soon took control of affairs in Sistan by spending huge money and influencing the Qajar court. On the other hand, the Russians, with their penetration and political connection with the Belgians, had full supervision and involvement in customs decisions and affairs. Although freedom and independence are the necessary conditions of a country, in the short period of the presence of the colonialists, we have seen the growth of commercial transactions and the increase in the number of merchants who came to Sistan, in addition to this, due to the establishment of a military espionage network, both in Sistan and Along the route of the convoys by England, the security of the convoys was maintained, which caused more interest of traders to Sistan.

The purpose of this research is to use a combination of descriptive-analytical and interpretive-historical research methods along with existing evidence research. Collecting documents on the topic of buildings established by Europeans as well as field studies in the form of on-site presence and direct observation. Investigate and analyze their characteristics.

Key words: Sistan Architecture, Vernacular architecture, Sistan Customs, Bank of Iran-England, British Consulate

University of Zabol

Graduate school

Faculty of Art & Architecture

Department of Architecture

**The Thesis Submitted for the Degree of M.Sc (in the field of Iranian
architectural studies)**

Study and Analysis of Architectural Features of Buildings Built By Europeans in Sistan

Supervisors:

Dr. A. Heydari

Dr. Z. Oveysi Keikha

Advisors:

Dr. J. Davtalab

Dr. F. Hasanpour

By:

M. Fathi

September 2023